

Y.Z.: Bütün bu örneklerin ilginç bir yanı var. Örneğin, izlenimci resimleri anlatan bir filmin, izlenimcilik ile ilişkisi var mıdır? Yani, onların dünya görüşü, yapmak istedikleri, izlenimciliğin kendi devrinde taşıdığı anlamlar aynı olan öğeleri kapsıyor mu? Ben öyle sanıyorum ki, bütün bu özellikler şekilde kalmaktadır. Hiçbir zaman, sinemanın biçimsel benzerlik kurduğu resim dâhiyle öz bakımından bir ilişkisi olmuyor. Resim toplum içinde, kendinden önceki aşamalarla ilişkisi olan, bazı dönemler geçirmiştir. Bu dönemlerin sebebi ve sonuçları o devrin olanakları ile sınırlıdır. Bu yüzden bugün sinemada, çeşitli resim dönemlerinin etkileri yalnız biçimsel açıdan değerlendirilebilir. Sorunun sinemanın özü ile bir ilişkisi yoktur. Yani, filmini bir izlenimci görüntü düzeni içinde veren bir yönetmen için bu anlatım tek yol değildir. Yönetmen, filmini bir resim kuramının öğelerinden yararlanarak yapabileceği gibi, filminin aynı özünü başka bir biçimde de verebilir.

S.T.: Sinema resim ilişkisine, öz yaklaşması açısından bakmak tehlikeli sonuçlar doğurur. Çünkü, bu konuda yalnız sinema-resim ilişkisini değil, tüm sanatların birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koymak gerekir. Ancak sinema ve resmin kendilerine özgü özellikleri olduğunu, önceden kabullenmek gerekir. Ömer, sinemanın resim gibi dolaysız bir sanat haline gelme amacında olduğunu ortaya koydu. Bu durum sinemanın, şiirin olanaklarına, heykelin olanaklarına, müziğin olanaklarına varmak istemesi demektir. Resim ve sinemanın görel sanatlar olması nedeni ile birbirlerine, öz yaklaşması açısından çok katkılar da bulunacakları sonucuna varamayız. Çünkü resim ve sinema ayrıcalıkları olan iki sanattır.

Y.Z.: Biçimsel meselelerin ötesinde benzerlikler yatıyor. Demiri Ömer Uluç resmin sinemaya göre daha öznel olduğundan bahsetti. Fakat bugün sinemada belli bir anlatıma ulaşmak için, resimden yararlanmak yerine sinemadan yararlanan kişinin, resimdekine paralel birtakım imkanlar yaratacağı fikrindeyim. Örneğin, geniş objektiflerle yapılan çok ilginç bir anlatım. Böyle bir kamerayı hareket ettirdiğiniz zaman müthiş bir mekân hareketi oluyor, distorsiyondan dolayı. Burada mimarî infilek ediyor, objektif olan elemanların yerine, tamamen sübjektif bir düzenleme geliyor. Bir Fransız filmi vardı Venedikle ilgili. Kiralık Kızlar'dı sanıyorum. San Mark anlatılırken, arka arkaya extrême-tele ile geniş açılı objektiflerin kullanılması sayesinde müthiş bir düzenleme yapılmıştı. San Mark gibi mimarisi olan bir yerde bunu siliş atan, onun yerine kendi öznel katkıları koyan bir teknik.

S.T.: Sinemanın çeşitli gelişmelerle buna varması sonuçta resim sanatının gelişmesinden büyük etkilenmeler çıkarması anlamında değil, kendi gelişmesini sürdürmekte olduğu anlamına gelir.

Y.Z.: Katılan değil. Bu bir amaç değildir. Yeni nesnellikten uzaklaşıp, öznelliğe yaklaşım meselesi değil. Birşeyi ifadelendirmek, nakletmek istiyorsunuz. Sinema kendisi için bir malzeme haline geliyor. Resmin yüzyıllarca geliştirilmiş bir malzemesi var. Sinema da kendi malzemesini araştırıyor. Sinema birtakım teknik sorunlara sıkı sıkıya bağlı olan bir sanat olduğu için bu araştırma belki birçok laboratuvar işlemleri halinde de geliyor.

Ama şu gerçek ki, her ana sanatın gelişmesine paralel olarak, bir sinema sanatı da kendi düzenlemesini ortaya koymak durumunda.

Ö.U.: Başta söylediğim gibi, bugün bütün sanatlarda bir çeşitlenme var. Birbirlerini etkiliyorlar. Yeni boyutlar getiriyorlar. Gerçeklik gittikçe genişliyor ve bütün sanatlar bunu kapsamak için birbirlerinden birşeyler alıyor.

Y.Z.: Resim aslında kendi olanaklarını zorluyor. Daha doğrusu, belki bütün sanatlar tek bir sanata doğru gidiyorlar. Tek bir isim altında toplanabilecek, kolayca tasnif edilemeyecek her yere doğru gidiyorlar.

S.T.: Bu biraz imkânsız bir şey. Siz konuşmanızın başında 19. yüzyıldaki bağımsızlık eğiliminden söz ettiniz. Bugün aynı şey söz konusudur. Sanatlar birbirlerine bazı açılma, gelişme olanakları tanıyorlar da gene de birbirlerinin egemenliklerine giriyorlar. Birbirlerinin içinde kayboluyor, anlamında değildir bu. Yani hepsi kendi gelişmesini bu yüzyılın anlayışı içinde idrak ediyorlar. Resim resim olarak, şiir şiir olarak, müzik müzik olarak, sinema sinema olarak. Ona bakarsanız tarih boyunca sanatlar birbirlerini etkilemişlerdir. Sinemanın ortaya çıkması, hepsini kendi uyruğu altına alacağı anlamında değildir. Sinemanın durumu da bize sanatların birbirlerini yok edecekleri duygusunu da vermiyor. Sinema nihayet daha öznel bir yorum olabilir, daha ferdileşebilir ama resim yine resim olarak kalır.

Y.Z.: Bir sanatçı için bütün sanatlara açık bütün toplumlara açık bir sorumluluk gelişti. Bugün sanatçı yalnızca kendi sanatının sorunları ile meşgul olan, onlardan sorumlu olan bir insan gibi görülmemek gerekir. Aslında yaklaşma burda. Ve sanatları tek sanat haline getiren ve herhangi birinin egemenliği geri iten davranış değil. Bugün insanlar her türlü imkâna karşı açık. Yeni keşifçilikleri olmayan bir devredeyiz.

Ö.K.: Senin söz konusu ettiğin ayırımlar eskiden yoktu. Seyirci yönünden bakacak olursak, temaşa sanatları içine giren sanatları bir arada düşünmek lâzım. Fotoğraf ve sinema bir yerde konuyu resimden almıştır. Sonra resmin kendi içinde bir gelişmesi vardır. Aslında bu hudutlar kalkıyor, yaklaşma oluyor derken, ressam ressamlığını kaybetmiyor, yeni imkânlardan yararlanmaya bakıyor. Resme hareket sokuyor. Sanatçı resmini niçin yapıyor? Seyredilmesi için. Bunu etkili kılmak için, mümkün olduğu kadar bütün araçlardan yararlanacağım. Belki de resmini sinema boyutu içine koyacağım. Canlı resim şekline yapacağım. Araç olarak yağlı boya yerine renk ve ışığı kullanacağım. Burada, Yılmaz Zengerin dediği gibi, görüntü sanatını mümkün mertebe etkili kılabilen bir düzeye getirmek önemli. Sinema sanatındaki nesnellik ve görüntü yönünden gelişmesinin nedeni de sinemanın fazlasıyla ticarî kaygılara esir olması. Bugün ressamın kendisini bir görüntü sanatçısı olarak görüp bütün imkânlarından yararlanması gerek. Araç yağlıboya ve «firça» olarak düşünülürse birçok şeyler geride kalabilir.

Ö.U.: Resimde bazı kavramlar var. Parçalama var, bozma var, gündelik hayattan herhangi bir elemanı alıp, yerinden ederek, ona yeni bir anlam kazandırma var. Yalnızca son gelişmelerine bakarak resmin en çok hareket elemanı üzerinde kurulacağını pek sanmıyorum. Tam tersi

ÖZEL
KABİLİ